του **Βασίλη Σουλιώτη**

Συνέχεια του πρώτου μέρους

Ο Μαδέρο και το Σχέδιο του Σαν Λούις Ποτόσι

Η δυσαρέσκεια αυτή θα εκφρασθεί κοινωνικά από τον Φρανσίσκο Μαδέρο, το κίνημα της μη-επανεκλογής (το αίτημα δηλαδή για την μην επανεκλογή ίδιου προέδρου στο Μεξικό πάνω από δύο τετραετίες) και στην συνέχεια το κόμμα που ο ίδιος ο Μαδέρο είχε ιδρύσει και χρηματοδοτούσε, το Προοδευτικό Συνταγματικό Κόμμα. Γύρω του έτσι θα συγκεντρωθούν όλες εκείνες οι φωνές και οι ομάδες που ασφυκτιούν υπό το καθεστώς Ντιάζ.

Το Μαδερικό κίνημα επεδίωκε να αποτελέσει τον θεματοφύλακα της πολιτικής παρακαταθήκης του Χουαρέζ. Ο Μαδέρο δεν επιθυμούσε να ηγηθεί μιας κοινωνικής επανάστασης αλλά να επανεισάγει τις αρχές του Χουαρισμου και να εγκαταστήσει μια αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία. Ταυτόχρονα επεδίωκε όχι να διακόψει τις σχέσεις που είχαν δημιουργηθεί με το εξωτερικό και ιδιαίτερα τις Η.Π.Α. αλλά να τις θέση σε νέες πιο ισότιμες βάσεις[1] δίνοντας έτσι και έναν εθνικό-πατριωτικό χαρακτήρα ο οποίος και αυτός είχε τις ρίζες στου στην περίοδο του Χουαρέζ και τον αντιαποικιακό αγώνα.

Όταν το 1910 ο Ντιάζ ετοιμάζεται για άλλη μια φορά να διεξάγει προεδρικές εκλογές (για την 26η Ιουνίου του 1910) οι δυνάμεις γύρω από ο Μαδέρο συγκροτούν το εθνικό κίνημα «Εναντίον της Επανεκλογής» με βασικό σύνθημα «Τίμιες εκλογές, και όχι επανεκλογή!» και με υποψήφιο τον Φρανσίσκο Μαδέρο. Ωστόσο ο Μαδέρο θα συλληφθεί κατά την διάρκεια μιας προεκλογικής του συγκέντρωσης και θα φυλακισθεί με την κατηγορία της «προτροπής σε στάση». Ο στόχος της σύλληψης του Μαδέρο, όπως και η βία που ασκούσε στην προεκλογική περίοδο το καθεστώς του Ντιάζ είχε ως στόχο να μην επιτρέψει την άρθρωση οποιασδήποτε αντιπολιτευτικής φωνής. Επρόκειτο για ένα δικτατορικό καθεστώς και οι στημένες εκλογές τις οποίες διενεργούσε αποτελούσαν μόνο ένα τυπικό άλλοθι για την καλλιέργεια ενός «δημοκρατικού» προφίλ. Η πραγματικότητα αυτή έγινε φανερή όταν το κόμμα του Μαδέρο

συγκέντρωσε ..... εκατόν ενενήντα τρεις ψήφους σε ολόκληρη την επικράτεια![2]

Ο Μαδέρο θα αφεθεί ελεύθερος λίγο αργότερα, θα διαφύγει στις ΗΠΑ και στην συνέχεια θα επιστρέψει στο Μεξικό όπου από την πόλη του Σαν Λουίς Ποτοσί θα δημοσιεύσει την διακήρυξη[3] ενάντια στον Πορφίριο Ντιάζ στην οποία καλεί τον μεξικάνικο λαό να πάρει τα όπλα σε συγκεκριμένη ημερομηνία εναντίον του.

Το «Σχέδιο του Σαν Λούις» ήταν μάλλον ένα γενικόλογο και ασαφές σχέδιο που κατάγγελλε την δικτατορική εξουσία του Ντιάζ, τον απόλυτο έλεγχο, από αυτόν, της νομοθετικής και δικαστικής εξουσίας και την διαφθορά, χωρίς να δεσμεύεται για ριζοσπαστικές αλλαγές. Εξαίρεση και κρίσιμο σημείο του σχεδίου -το οποίο κίνησε το ενδιαφέρον του τεράστιου πληθυσμού των αγροτών και ιδιαίτερα των πιο ριζοσπαστικοποιημένων τμημάτων του- ήταν το τρίτο άρθρο στο οποίο διακηρυσσόταν ότι όλα εκείνα τα εδάφη τα οποία αποσπάσθηκαν από τους αγρότες με παράνομους και ανήθικους τρόπους έπρεπε να επιστρέψουν πίσω στους αρχικούς ιδιοκτήτες τους. Αυτός ήταν εξάλλου και ο στόχος του άρθρου αυτού. Να μπορέσει να βρει την απαραίτητη υποστήριξη από την πολυπληθέστερη κοινωνική ομάδα η οποία θα ήταν και πρόθυμη να κρατήσει τα όπλα της επανάστασης.

Έτσι στον Βορρά και στον Νότο αρχίζουν να εμφανίζονται διάφορες ένοπλες επαναστατικές ομάδες εκ των οποίων άλλες αποτελούν τμήμα του Μαδερικού κινήματος και άλλες διατηρούν μια αυτονομία τόσο όσο αφορά τις πολιτικές διακηρύξεις όσο και τους στόχους τους.

Στις 7 Ιουνίου του 1911 ο Μαδέρο εισέρχεται θριαμβευτικά στην πρωτεύουσα του Μεξικού

Ο Ζαπάτα και ο Νότος

Η πολιτεία του «Μορέλος» θα αποτελέσει το επίκεντρο της εξέγερσης του Νότου. Μια επαρχία όπου οι μεγάλες ιδιοκτησίες γης που είχαν αποσπασθεί από τους ιθαγενείς φθάνανε στο 43,9% [4] (την στιγμή που το αντίστοιχο ποσοστό στην επαρχία της Οαχάκα ήταν μόλις 13,8%) των συνολικών καλλιεργήσιμων εκτάσεων. Επρόκειτο για χασιέντες μονοκαλλιέργειας ζάχαρης και εικοσιτέσσερα εργοστάσια με επενδεδυμένο μηχανικό εξοπλισμό για την επεξεργασίας της, έτσι ώστε η πολιτεία του Μορέλος παρήγαγε περισσότερο από το 1/3 της συνολικής παραγωγής[5]. Πριν ακόμα από το ξέσπασμα της επανάστασης στις αρχές του 1909 για πρώτη φορά οι αγρότες αγνοούν τις νόθες τοπικές εκλογές και διεξάγουν δικές τους στην κοινότητα του Ανενεκουίλκο. Εκεί εκλέγεται κοινοτικός σύμβουλος ο Εμιλιάνο Ζαπάτα[6] γεννημένος το 1879 από μια οικογένεια

μικρομεσαίων αγροτών. Από την πρώτη αυτή εμφάνιση στη δημόσια ζωή της επαρχίας του Μορέλος ο Ζαπάτα θέτει ως στόχο την υπεράσπιση της κοινοτικής γης των πουέμπλος και την ανάκτηση όλων των αποσπασμένων από τους μικρομεσαίους αγρότες εκτάσεων. Ξεκινάει τον ένοπλο αγώνα τον Μάρτιο του 1911 αρκετούς μήνες δηλαδή μετά το κάλεσμα του Μαδέρο. Οπλίζοντας μια σχετικά μικρή ομάδα υποστηρικτών του θα καταλάβει την χασιέντα του Οσπιτάλ θα την παραδώσει στους προηγούμενους κατόχους της και θα προστατέψει τα αγροκτήματα αυτά με οπλισμένους χωρικούς. Κάπως έτσι ξεκινά η δημιουργία του «Απελευθερωτικού Στρατού του Νότου» που θα αποτελέσει την ενσάρκωση των πιο ριζοσπαστικών αντιλήψεων της αγροτικής κοινωνίας. Το Ζαπατικό κίνημα είναι το λιγότερο συνδεδεμένο με την επανάσταση του Μαδέρο και στην συνέχεια του Καρράντσα και θα διατηρήσει πάντα μια σχετική οργανωτική και πολιτική αυτονομία.

Πάντσο Βίγια και ο Βορράς

Αντίθετα στον Βορρά και στο κέντρο του Μεξικού η επανάσταση θα καθοδηγηθεί από μια άλλη σημαντική μορφή αυτή του Πάντσο Βίγια που όμως αν και θα αποτελέσει την αιχμή του δόρατος σε στρατιωτικό επίπεδο, πολιτικά είναι μια διαφορετική περίπτωση από αυτή του Ζαπάτα. Ο Βίγια εμφανίσθηκε ως έναν από τους βασικούς οπλαρχηγούς των στρατευμάτων που εξοπλίσθηκαν από τον Μαδέρο και παρέμεινε πιστός σε αυτόν μέχρι το τέλος παρά τις όποιες διαφωνίες τους. Επί της ουσίας δεν θα διατυπώσει ποτέ ένα συγκεκριμένο πολιτικό σχέδιο αλλά σε κάθε περίπτωση θα αγωνισθεί υπέρ των φτωχών αγροτών κρατώντας μια πιο συμβιβαστική στάση στο βασικό αίτημα για βίαιη απαλλοτρίωση της γης των μεγαλογαιοκτημόνων.

Εξάλλου ακόμα και η κοινωνική σύνθεση του στρατού του Βίγια που θα δημιουργηθεί στην συνέχεια είναι ελαφρά διαφοροποιημένη από αυτή του νότου εξαιτίας και του πιο αστικού χαρακτήρα των βορείων και κεντρικών επαρχιών με την ύπαρξη εργατικών και μικρομεσαίων στρωμάτων ανάμεσα στους επαναστάτες.

Η Μαγκονική εξέγερση

Ταυτόχρονα ένας άλλο ρεύμα της επανάστασης, σαφώς με πολύ μικρή επιρροή, επιδιώκει να παίξει τον δικό του ρόλο. Οι ιδέες του ουτοπικού σοσιαλισμού βρίσκουν στο Μεξικό συγκεκριμένη έκφραση μέσα από διάφορες ομάδες, κυρίως διανοούμενων, ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα. Μια τέτοια περίπτωση είναι και ο Έλληνας, Πλωτίνος Ροδοκανάκης, γεννημένος στην Αθήνα το 1828. Σπούδασε στο Βερολίνο και αργότερα γνώρισε τον Προυντόν στο Παρίσι για να γίνει τελικά καθηγητής Φιλοσοφίας σε Πανεπιστήμιο στο

Μεξικό.

Στα 1901 η εκδοτική ομάδα της «Αναγέννησης» που εκδίδεται από το 1890 ιδρύει το Μεξικανικό Φιλελεύθερο Κόμμα (Partido Liberal Mexicano) με ηγέτη τον Ρικάρντο Φλόρες Μαγκόν ο οποίος θα αποτελέσει μια εμβληματική φυσιογνωμία στην ιστορία του μεξικάνικου αναρχισμού. Το PLM θα αποτελέσει και την βασική δύναμη για την οργάνωση των απεργιών της Κανανέα και του Ρίο Μπράβο ενώ τα ηγετικά της στελέχη θα γνωρίσουν μια σειρά διώξεων από τις κυβερνήσεις τόσο του Μεξικό όσο και των ΗΠΑ

Η ιδεολογική και πολιτική ενότητα του κόμματος είναι αμφίβολη αλλά είναι σίγουρο ότι τουλάχιστον ο Μαγκόν και ένα συγκεκριμένο ρεύμα μέσα στο κόμμα αυτό στράφηκαν σταδιακά σε ολοένα και πιο ριζοσπαστικές θέσεις[7] και επηρεάστηκαν από τον αναρχικό επαναστάτη, Πιότρ Κροπότκιν ενώ άλλα ρεύματα του PLM θα ακολουθήσουν έναν λιγότερο ριζοσπαστικό δρόμο και τελικά θα ενταχθούν στις γραμμές αρχικά των Μαδερικών αλλά και σε ένα βαθμό, αργότερα στην κυβέρνηση Καρράντσα.

Η πρώτη συντονισμένη αλλά και αποτυχημένη απόπειρα εξέγερσης από τους Φιλελεύθερους θα γίνει τον Ιούνιο του 1908[8]. Η δεύτερη γίνεται παράλληλα με το κάλεσμα του Μαδέρο. Έχοντας μετακινήσει την βάση τους στο Λος Άντζελες ξεκινούν την εξέγερση από την Μπάχα της Καλιφόρνια που βρισκόταν στα σύνορα με τις ΗΠΑ χωρίς και πάλι όμως επιτυχία. Ο Μαγκόν θα καταφύγει στις ΗΠΑ, θα φυλακισθεί και θα πεθάνει στις αμερικάνικες φυλακές. Κυρίαρχος παράγοντας των αποτυχιών αυτών ήταν η αδυναμία να προσελκύσει του μεξικάνους αγρότες και ιδιαίτερα αυτά της υπαίθρου.

Αντίθετα ο βασικός κορμός των ανθρώπων που πήραν τα όπλα στην εξέγερση της Μπάχα ήταν ξένοι, αμερικάνοι και μάλιστα πολλοί από αυτούς μέλη της φημισμένης εργατικής ένωσης Industrial Workers of the World (IWW)[9] που είχε ακόμα μεγαλύτερες δυνάμεις στην Καλιφόρνια. Τις εξεγέρσεις εξάλλου στήριξαν και προσωπικότητες όπως ο Τζακ Λόντον και η Έμμα Γκόλντμαν αναδεικνύοντας έτσι την επιρροή που άσκησε στους ριζοσπαστικούς κύκλους της Αμερικής η εξέγερση των Μαγκονίστας. Αντίθετα η επιρροή που άσκησε στους ίδιους τους Μεξικάνους ήταν μάλλον περιορισμένη[10]. Οι εξεγέρσεις αυτές διακρίνονται από όλες τις άλλες επαναστατικές εστίες καθώς αν και μικρές ήταν οι μοναδικές οι οποίες δεν είχαν ως αίτημα μόνο ένα μεταρρυθμιστικό πλαίσιο αλλά την συνολική αλλαγή με βάση τις αναρχικές – σοσιαλιστικές ιδέες, αυτό το προωθημένο πλαίσιο ωστόσο φαίνεται να έπαιξε και σημαντικό ρόλο στην αδυναμία προσέγγισης μεγαλύτερου αριθμού ντόπιων οι οποίοι δεν ήταν εξοικειωμένοι με τέτοιες ριζοσπαστικές ιδέες.

Σύντομα οι δυνάμεις των πραξικοπηματιών του παλαιού καθεστώτος θα μετατραπούν από πολιορκημένοι σε συμμάχους
των δυνάμεων του Ουέρτα που τους πολιορκούσε

Η αναδίπλωση του Μαδέρο και η συμφωνία της Σιουδάδ Χουαρέζ

Αν και ο Μαδέρο και το Σχέδιο του Σαν Λούις αποτέλεσαν τον συνδετικό κρίκο για τις διάφορες κοινωνικές ομάδες που αναζητούσαν την ανατροπή του Ντιάζ φάνηκε σύντομα ότι δεν επιδίωκε μια βαθειά ριζοσπαστική λύση ακόμα και σε σχέση με τις διακηρύξεις του. Αντίθετα όταν η επανάσταση άρχισε να μετασχηματίζεται σε συγκεκριμένες δράσεις, όταν δηλαδή στις πόλεις που καταλαμβάνονταν αποκαθηλωνόταν η παλιά εξουσία και στην ύπαιθρο οι επαναστάτες ιδιαίτερα στο νότο απαλλοτρίωναν την γη και την αναδιένεμαν, τότε φάνηκε ότι οι διακηρύξεις του Μαδέρο δεν ανταποκρίνονταν στην προσδοκίες αυτών που τον στήριζαν. Αποκορύφωμα αυτής της αντιφατικής πολιτικής ήταν η συμφωνία της Σιουδάδ Χουαρέζ με τον Πορφύριο Ντιάζ ενώ ο τελευταίος έχει ηττηθεί παντού στρατιωτικά[11] .

Η πρώτη αντίδραση σε αυτή την συνθήκη θα προέλθει από την τη ριζοσπαστική πτέρυγα του Μαδέρο που διατυπώνεται με το «Σχέδιο της Τακουμπάγια»[12]. Το σχέδιο αυτό που δημοσιεύεται στις 31 Οκτωβρίου του 1911 (και ένα μήνα πριν από το αντίστοιχο των Ζαπατικών) αποτελεί την πολιτική έκφραση στρωμάτων της μικροαστικής τάξης που συμπαρατάσσονται με τους αγρότες. Καταγγέλλουν ότι ο Μαδέρο «καταπάτησε τις υποσχέσεις που δόθηκαν»… «αποκατέστησε τους προύχοντες», «απέκλεισε τους επαναστάτες» από την νέα εξουσία και τους φυλάκισε. «Οι άνθρωποι του παλαιού καθεστώτος συγκεντρώνονται γύρω από τον αρχηγό και τους αδελφούς του και καταβροχθίζουν τους καρπούς της επανάστασης» ενώ καταγγέλλουν την δήλωση του Μαδέρο αμέσως με την ανάληψη της εξουσίας στην οποία αναφέρει ότι «εάν ο λαός θέλει γη πρέπει να την αγοράσει, και αν επιθυμεί ελευθερία πρέπει να δουλέψει για να την αποκτήσει». Η διακήρυξη καταλήγει ότι ο Μαδέρο δεν εκπροσωπεί τους επαναστάτες και καλεί για την επαναστατική ανατροπή του. Το σχέδιο αυτό βρήκε ελάχιστη ανταπόκριση στους πληθυσμούς της πόλης αλλά ταυτόχρονα ανέδειξε την στήριξη της εξέγερσης από μερίδα των μικροαστικών στρωμάτων[13].

Σε αυτή την φάση επέρχεται και η πρώτη ρήξη των Ζαπατικών και των αγροτών του Μορέλος με τον Μαδέρο και τα μεσαία στρώματα της πόλης. Τα αιτήματα των εξεγερμένων της επαρχίας εκφράζονται για πρώτη φορά δημόσια και οργανωμένα στην «Διακήρυξη της Αγιάλα» όπου συμπυκνώνεται και το πνεύμα της ένοπλης εξέγερσης των αγροτών και χαρακτηρίζεται από δύο πυλώνες αιτημάτων και στόχων της επανάστασης.

Το πρώτο στοιχείο είναι ότι υπερασπιζόμενη όλες τις διακηρύξεις του σχεδίου του Σαν Λουίς επιθυμεί την εγκατάσταση ενός δημοκρατικού καθεστώτος στο Μεξικό, την αποκατάσταση του δημοκρατικού πνεύματος που διαπότιζε το Σύνταγμα του ‘57 και το οποίο καταστρατηγήθηκε, όπως αναφέρετε, από τον Πορφύριο Ντιάζ. Η διακήρυξη τονίζει ότι το πρόγραμμα του Σαν Λουίς Ποτόσι προδόθηκε από τον ίδιο τον Μαδέρο καθώς ούτε οι δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις πραγματοποιήθηκαν αλλά ούτε το παλαιό καθεστώς και οι μηχανισμοί του διαλύθηκαν.

Το δεύτερο στοιχείο, το οποίο βρίσκεται και σε άμεση συνάρτηση με το πρώτο είναι το αίτημα για την αγροτική μεταρρύθμιση και η οποία επίσης δεν πραγματοποιήθηκε. Αντίθετα η νέα κυβέρνηση συμμάχησε τελικά με εκείνα τα κοινωνικά στρώματα με τα οποία θα έπρεπε να έρθει σε ρήξη για την πραγματοποίηση της αναδιανομής της γης προς όφελος των φτωχών αγροτών. Το αίτημα για απαλλοτρίωση των γαιών που είχαν σφετερισθεί οι μεγάλοι γαιοκτήμονες με τις ευλογίες της εξουσίας του Ντιάζ παρέμεινε αδικαίωτο εξαιτίας του τυχοδιωκτισμού του προέδρου Μαδέρο, όπως αναφέρεται στην ίδια την διακήρυξη, που

εξαπάτησε αυτούς που τον στήριξαν προκείμενου να καταλάβει την εξουσία.

Η διακήρυξη της Αγιάλα εκτός όμως από την υπεράσπιση του προηγούμενου σχεδίου έκανε μια εμβάθυνση στην περιγραφή του αιτήματος για την αναδιανομή της γης. Περιγραφόταν με έναν πιο συγκεκριμένο τρόπο η στόχευση. Επιπλέον για πρώτη φορά αναφέρονταν στο άρθρο έξι τα εξής:

« Ως πρόσθετο μέρος του σχεδίου που επικαλούμαστε, βεβαιώνουμε ότι τα εδάφη, δασώδεις εκτάσεις και ύδατα που έχουν σφετεριστεί οι γαιοκτήμονες, επιστήμονες ή προεστοί στη σκιά της τυραννίας και της πουλημένης δικαιοσύνης, θα περιέλθουν αμέσως στην κατοχή των χωριών ή πολιτών που κατέχουν τους αντίστοιχους τίτλους αυτών των ιδιοκτησιών, διατηρώντας πάση θυσία, με το όπλο στο χέρι, την προαναφερθείσα κατοχή, και οι σφετεριστές, που θεωρούν ότι έχουν δικαιώματα πάνω τους, θα αναγκασθούν να προσφύγουν στα ειδικά δικαστήρια που θα εγκαθιδρυθούν με το θρίαμβο της Επανάστασης.»
Ωστόσο το πρόγραμμα αυτό απείχε πολύ από το να είναι σοσιαλιστικό. Στο βαθμό που είχε κάποια τέτοια ιδεολογικά δάνεια αυτό προέκυπτε από την παράδοση των ιθαγενών αγροτών και της κοινοτικής ιδιοκτησίας τους, η οποία βασιζόμενη στην από κοινού ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής και που όριζε τους εκπροσώπους της με αμεσοδημοκρατικό τρόπο ερχόταν σε αντίθεση με τα συμφέροντα της ντόπιας και ξένης κυρίαρχης τάξης των καπιταλιστών και των.

Η εξέγερση των Ζαπατικών δεν έθετε καν το ζήτημα της άσκησης της δικιάς τους εξουσίας. Αντιλαμβανόταν τον αγώνα τους ως μια ένοπλη διαμαρτυρία η οποία έπρεπε να εισακουσθεί. Ακριβώς πάνω σε αυτό ενυπήρχε και μια μεγάλη αντίφαση καθώς επεδίωκαν την ανατροπή των δικαιωμάτων των γαιοκτημόνων και του κεφαλαιουχικής τάξης αλλά δεν επεδίωκαν την ανατροπή της ίδιας της πολιτικής εξουσίας τους[14]. Βεβαίως αυτό δεν σήμαινε ότι τα αιτήματα τους δεν θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στο πρόγραμμα κομμάτων που είχαν μόνο έναν αστικό-μεταρρυθμιστικό χαρακτήρα. Εξάλλου ακριβώς αυτό θα συμβεί δύο δεκαετίες αργότερα. Έθετε όμως ένα τεράστιο ζήτημα όσο αφορά την πολιτική χειραφέτηση των αγροτών της οποίας η έλλειψη δεν επέτρεπε στους αγρότες να παίξουν ένα πιο καθοριστικό ρόλο στο επίπεδο της κεντρικής πολιτικής ζωής.

Πραξικόπημα

Στις 9 Φεβρουαρίου 1913 εκδηλώνεται πραξικόπημα ενάντια στον Μαδέρο από τους Πορφιριανούς Μοντραγκόν, Ρέγιες, Φ.Ντίας (ανηψιός του Π. Ντιάζ) και τον στρατηγό του Μαδέρο, Βικτοριάνο Ουέρτα. Ο τελευταίος ενώ ήταν αρχιστράτηγος του Μαδέρο και ενώ

πολιορκούσε τον Φέλιξ Ντίαζ τελικά ήρθε σε συμφωνία μαζί του για την ανατροπή του Μαδέρο στις 18 Φλεβάρη του 1913 στην πρεσβεία των ΗΠΑ με άμεση επέμβαση του πρεσβευτή Λέιν Γουίλσον για αυτό και η συμφωνία έμεινε γνωστή ως «Σύμφωνο της Πρεσβείας» (ή «Σύμφωνο της Σιουδαδέλα»). Ο Ουέρτα έγινε προσωρινός πρόεδρος και ο Ντιάζ απελευθερώθηκε ενώ ο Μαδέρο και ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης τους, Πίνο Σουάρες δολοφονήθηκαν μερικές μέρες αργότερα στις 22 Φλεβάρη. [15]

Απέναντι στο πραξικόπημα του Ουέρτα θα συγκροτηθεί πλέον ένα στρατόπεδο το οποίο συσπειρώνει όλα τα διαφορετικά ρεύματα των επαναστατών και οι οποίοι θα πάρουν το όνομα Constitutionalistas-«Συνταγματικοί» ενώ ηγέτης τους θα αναδειχθεί ο Βενουστιάνο Καρράντσα. Η πρώτη ενέργεια του Καρράντσα ήταν να μην αναγνωρίσει την εξουσία του Ουέρτα. Στις 26 Μαρτίου 1913 εξήγγειλε το Σχέδιο της Γουαδελούπε καλώντας σε ένοπλη αντίσταση μέσω του Συνταγματικού Στρατού.

Το μέτωπο των Συνταγματικών θα πολεμήσει σε Βορρά και Νότο τον Ουέρτα, με τους Βίγια, Ομπρεγόν και Ζαπάτα και θα συγκλίνουν επιτυγχάνοντας συνεχείς στρατιωτικές επιτυχίες μέχρι τελικά να φτάσουν στην πρωτεύουσα. Είναι όμως φανερό τέσσερα χρόνια μετά την έναρξη της επανάστασης του 1910 ότι ανάμεσα στο στρατόπεδο των επαναστατών συνυπάρχουν δύο ρεύματα με διαφορετικό πολιτικό προσανατολισμό μεταξύ τους. Οι εξεγερμένοι αγρότες και οι επιδιώξεις του Καρράντσα και των Συνταγματικών από την άλλη με τους τελευταίους να αποτελούνται από μια πιο συντηρητική και μια πιο ριζοσπαστική πτέρυγα.

Ήδη λοιπόν κατά την διάρκεια της προέλασης των επαναστατών ενάντια στο ΟΟυέρτα η αντιπαλότητα μεταξύ Βίγια και Καρράντσα φτάνει στα όρια της ανοικτής σύγκρουσης μέχρι τις 8 Ιουνίου του 1914, λίγες μέρες πριν την παράδοση του Ουέρτα. Τότε οι δύο πλευρές καταλήγουν στην συμφωνία του Τορεόν[16], η οποία αποτελεί από την μία ένα είδος συμβιβασμού ανάμεσα τους αλλά και ένα ντοκουμέντο των πολιτικών θέσεων του Βίγια. Το όγδοο άρθρο της συμφωνίας αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «οι αιτίες των κακοτυχιών που ταλαιπωρούν την χώρα πηγάζουν από τον πραιτωριανισμό, την πλουτοκρατία και τον κλήρο….», και παρακάτω «δεσμεύονται[…] να εγκαταστήσουν το δημοκρατικό πολίτευμα, να εξασφαλίσουν την ευημερία των εργατών, να χειραφετήσουν οικονομικά τους αγρότες, με δίκαιη διανομή της γης ή με άλλα μέσα που θα τείνουν στην επίλυση του αγροτικού προβλήματος». Το σύμφωνο προέβλεπε επίσης, την σύγκλιση μιας συντακτικής (ήταν στην πραγματικότητα μια προ-συντακτική συνέλευση που έθετε δύο προβλήματα, το προς τα πού θα πάει η χώρα και ποιος θα κατευθύνει την πορεία αυτή[17]) επαναστατικής συνέλευσης όλων των επαναστατημένων ομάδων.

Ο Ομπρεγόν -όπως και ο Βίγια- αναδεικνύοντας πολύ μεγάλες στρατιωτικές αρετές αρχίζει σταδιακά να κερδίζει και πολιτικό κύρος διατηρώντας στενή επαφή τόσο με τα εργατικά στρώματα που βρίσκονται στις τάξεις των επαναστατών όσο και με τις μικροαστικές τάσεις[18] που δεν ταυτίζονται με τα ανώτερα στρώματα και θα είναι αυτός που τελικά θα οδηγήσει πρώτος τα στρατεύματα του στην Πόλη του Μεξικό τον Αύγουστο του 1914 καθώς ο Καρράντσα ως επικεφαλής των επαναστατικών στρατευμάτων έχει καταφέρει να καθυστερήσει τον Βίγια όσο το δυνατόν περισσότερο.

Η συνέλευση της Αγουασκαλιέντες

Αν και ο Ουέρτα έχει ηττηθεί στην συγκεκριμένη χρονική στιγμή υπάρχει κενό εξουσίας. Τον Οκτώβριο του 1914 θα διεξαχθεί η ιστορική συνέλευση της Αγουασκαλιέντες στην οποία καταρχήν δεν συμμετέχουν εκπρόσωποι των Ζαπατικών καθώς έχουν θέση ως προαπαιτούμενο την αποδοχή του Σχεδίου της Αγιάλα, οι οποίοι θα φθάσουν τελικά στην πόλη στις 24 του μήνα και θα συμμετάσχουν τελικά στην συνέλευση μόνο ως παρατηρητές, χωρίς δικαίωμα ψήφου εξαιτίας αυτής τη διαφωνίας. Ο ερχομός τους ωστόσο στην Αγουασκαλιέντες θα έχει καταλυτική επίδραση καθώς επιτυγχάνεται η σύγκλιση των ριζοσπαστικότερων δυνάμεων της επανάστασης δηλαδή των αγροτών και του ριζοσπαστικού ρεύματος των Συνταγματικών δημιουργώντας μια πλειοψηφία οι οποία αποφασίζει την υπερψήφιση και υιοθέτηση των περισσοτέρων άρθρων του σχεδίου της Αγιάλα.

Η συνέλευση διακήρυσσε[19] «το τέλος των λατιφούντιων», την εθνικοποίηση της περιουσίας των εχθρών της επανάστασης, την διασφάλιση συνδικαλιστικών ελευθερίων την βελτίωση των συνθηκών του εργάτη γης και του βιομηχανικού εργάτη, την ελευθερία του τύπου, το δικαίωμα του συνέρχεσθε και συναθροίζεσθε ενώ για πρώτη φορά έθετε και αντιιμπεριαλιστικά αιτήματα απαιτώντας την αποχώρηση στρατιωτικών δυνάμεων των ΗΠΑ από την μεξικανική επικράτεια, τμήματα τα οποία στάθμευαν ιδιαίτερα σε περιοχές όπου αμερικάνικες επιχειρήσεις εκμεταλλεύονταν τα κοιτάσματα πετρελαίου του Μεξικού. Επιπλέον αποφασίζεται η δημιουργία μιας Επιτροπής αλλά και η απομάκρυνση του Καρράντσα ως εκτελεστικού αρχηγού και στις 12 Νοεμβρίου -καθώς αυτός δεν υπακούει στις αποφάσεις- κηρύσσεται στασιαστής. Όμως όπως θα φανεί σύντομα η διακήρυξη αυτή ήταν μόνο αποτέλεσμα των προσωρινών συσχετισμών που είχε δημιουργήσει η κοινή παρουσία και κυριαρχία των Ζαπατικών και των αντιπροσώπων του Βίγια στην συνέλευση.

Επίσημο γεύμα μετά την κατάληψη της εξουσίας από τους Συνελευσιακούς. Αριστερά ο Βίγια, στο κέντρο ο πρόεδρος Γκουτιέρεζ, δεξιά ο Εμιλιάνο Ζαπάτα

Η κυβέρνηση της Συνέλευσης και η υποχώρηση

Τον Δεκέμβριο του 1914 οι Συνελευσιακοί καταλαμβάνουν την Πόλη του Μεξικό και ο Ζαπάτα με τον Βίγια εισέρχονται στην πόλη μέσα σε ένα θριαμβευτικό κλίμα μόνο όμως για να αποδειχθεί πολύ σύντομα ότι η νίκη αυτή είναι εφήμερη.

Στο συνέδριο της Άγουασκαλιέντες έχουν ήδη εκλεχθεί τα μέλη της επαναστατικής κυβέρνησης με πρόεδρο τον Εουλάλιο Γκουτιέρεζ πρώην εργάτη ορυχείων, δήμαρχο της πόλης του Ζακατέκας, υποστηρικτή αρχικά του Μεξικάνικου Φιλελεύθερου Κόμματος του Μαγκόν και στην συνέχεια υποστηρικτής του Καρράντζα. Μαζί του θα διατελέσουν υπουργοί ο Λουίς Μπλάνκο (γιός οικογένειας ευπορών γαιοκτημόνων, αρχικά υποστηρικτής και αυτός του Μαγκόν και στην συνέχεια του Μαδέρο και του Καρράντσα) ως υπουργός Εσωτερικών, ο δικηγόρος και διανοούμενος Χοσέ Βασκονσέλος ως υπουργός Δημόσιας Εκπαίδευσης και Τεχνών, ο Βαλεντίν Γκάμα μηχανικός, καθηγητής Πανεπιστημίου και πρύτανης του Πανεπιστημίου του Μεξικό, ο Μανουέλ Παλαφόξ, διευθυντικός υπάλληλος σε διάφορες εταιρίες ως υπουργός Αγροτικών, ανάμεσα τους και ο Μαρτίν Λουίς Γκουσμάν, δημοσιογράφος και υφυπουργός Πολέμου ο οποίος το 1914 εγκατέλειψε το Μεξικό και εγκαταστάθηκε στην Ισπανία όπου εργάσθηκε ως δημοσιογράφος.

Η σύνθεση αυτής της κυβέρνησης αναδεικνύει αυτό που επισημάνθηκε προηγούμενα, ότι δηλαδή οι αγροτικές δυνάμεις δεν ήταν πολιτικά χειραφετημένες γεγονός που τις καθιστούσε αδύναμες να έχουν μια ισχυρή πολιτική εκπροσώπηση και παρέμβαση. Ταυτόχρονα γίνονταν όλο και πιο ορατά τα αποτελέσματα του τοπικιστικού χαρακτήρα που είχαν τα αγροτικά κινήματα των Βίγια και Ζαπάτα των οποίων η βασική έγνια παρέμενε πάντα να κρατήσουν σταθερή την εξουσία τους στις επαρχίες απ' όπου είχαν ξεκινήσει τις εξεγέρσεις τους.

Αυτές οι παράμετροι αποτέλεσαν τα αίτια ώστε ποτέ να μην αναπτυχτούν δεσμοί εμπιστοσύνης μεταξύ των εργατών και των αγροτών. Από την μία το αποσπασματικό πλαίσιο του πολιτικού λόγου των αγροτών και από την άλλη ο στενά οικονομικός αγώνας των εργατών δημιουργούσαν ένα χάσμα μεταξύ τους το οποίο έτεινε –όσο η κατάσταση αστάθεια διατηρείτο- να μεγαλώνει. Είναι χαρακτηριστικό ότι όταν οι αγροτικοί στρατοί κατέλαβαν την πρωτεύουσα οι συνδικαλιστικοί ηγέτες των εργαζομένων αρνήθηκαν να παραστούν στην κοινή συνάντηση των Βίγια – Ζαπάτα στο προεδρικό μέγαρο. Επιπλέον η καχυποψία τους εντεινόταν εξαιτίας των ιδιαίτερων αμφιβολιών τις οποίες έτρεφαν στο πρόσωπο του Βίγια και των τακτικών του κατηγορώντας τον ότι ασκούσε προσωπικές πολιτικές που υπαγορεύονταν από τις φιλοδοξίες του[20]. Εν τέλει τεράστιο ρόλο έπαιζε σε αυτό το χάσμα και ένα διαφορετικό πολιτιστικό υπόβαθρο και η αντίληψη εκ μέρους των εργατών της πόλης ότι σε κάθε περίπτωση ανήκουν σε ένα ανώτερο κοινωνικό στρώμα από αυτό τον αγροτών[21]. Η βαθιά επίδραση του αντικληρισμού των στρωμάτων της πόλης (κληρονομιά της περιόδου του Χουαρέζ) ερχόταν σε ευθεία αντίθεση με την βαθιά θρησκευτική πίστη των καθολικών αγροτών.[22] Πόσο άραγε ξένο θα φαινόταν το θέαμα του στρατού τους όταν εκείνος έμπαινε στην πρωτεύουσα με τα λάβαρα του με την Παναγία της Γουαδελούπης; Σύμβολα άμεσα συνδεδεμένα με τον θεσμό της καθολικής εκκλησίας που τόσο μισητή ήταν για αυτούς και που τόσους αγώνες είχαν κάνει για τον διαχωρισμό της από το κράτος;

Ταυτόχρονα στην πρωτεύουσα αρχίζουν να κάνουν την εμφάνιση τους, από την πλευρά του Βίγια και των διοικητών του, φαινόμενα αυθαιρεσίας. Εκατόν πενήντα άνθρωποι θα εκτελεσθούν μέσα στις πρώτες δεκαπέντε μέρες της παρουσίας των Βιγικών στην Πόλη του Μεξικό. Μέσα στον Δεκέμβριο και πάλι κατά την κατάληψη της πόλης Πουέμπλα από τον Βίγια θα εκτελεσθεί και ο γραμματέας του Ζαπάτα, Πάουλο Μαρτίνες[23] .Την ίδια περίοδο θα εκτελεσθεί και το μέλος της Συνέλευσης Νταβίδ Μπερλάνγκα ύστερα και πάλι από διαταγές του Βίγια[24]. Ίσως χαρακτηριστικότερη της κατάστασης να ήταν η περίπτωση του υπουργού Παιδείας, Χοσέ Βασκονσέλος ο οποίος εξαναγκάσθηκε σε φυγή λόγω διαφορών με τον στρατηγό Χουάν Μπαντέρας ο οποίος απειλούσε να τον δολοφονήσει για προσωπικές

διαφορές. Η κατάληξη ήταν να υπάρξει σύγκρουση μεταξύ του Βίγια και του προέδρου Γκουτιέρες με τον Βίγια να θεωρεί αιχμάλωτο του τον Γκουτιέρες και να αλλάζει την προεδρική φρουρά η οποία φύλαγε τον τελευταίο.

Η επαναστατική ορμή των μαζών είχε εκδηλωθεί, τα αιτήματα είχαν διατυπωθεί αλλά η εξουσία που ανέλαβε να τα εκπληρώσει αποδεικνυόταν εντελώς ανίκανη ή απρόθυμη να τα εκπληρώσει. Ενώ η γη των χασιέντας καταλαμβανόταν αυθόρμητα και αυθαίρετα κανένα διάταγμα δεν είχε στην πραγματικότητα υπογραφεί ώστε η απαλλοτρίωση της γης να αποκτήσει ένα οργανωμένο χαρακτήρα και να αποδοθεί με δίκαιο τρόπο στους ακτήμονες. Κανένα διάταγμα δεν είχε εκδοθεί για την ικανοποίηση εργατικών αιτημάτων όπως αυτών του περιορισμού των ωρών εργασίας και του καθορισμού κατώτατου ημερομίσθιου. Η δυναμική της κυβέρνησης στηριζόταν στην υπόσχεση για κοινωνική αλλαγή και όσο αυτή η υπόσχεση άρχιζε πλέον μακρινή τόσο και η λαϊκή υποστήριξη μετατρεπόταν σε ουδετερότητα, αρχικά, και σε δυσαρέσκεια στην συνέχεια.

Τόσο ο Ζαπάτα όσο και ο Βίγια αντιλαμβάνονταν τους εαυτούς τους ως ηγέτες των επαρχιών από τις οποίες αρχικά είχε εκπορευθεί η εξουσία τους και αδυνατούσαν να οργανώσουν τα σχέδια τους στις νέες ανάγκες ενός εθνικού σχεδιασμού. Στην συνέλευση του Σοτσιμίλκο που θα πραγματοποιηθεί στις 4 Δεκέμβρη ανάμεσα στον Ζαπάτα και τον Βίγια θα αποφασισθεί να υπερασπίσουν ο κάθε ένας με τα δικά τους στρατεύματα τις περιοχές που έλεγχαν και όλα αυτά παρά τις αντίθετες προτροπές έμπειρων επαγγελματιών στρατιωτικών όπως του στρατηγού Άνχελες[25]

Ταυτόχρονα η κατάσταση για τους Συνταγματικούς σε στρατιωτικό επίπεδο δεν ήταν τόσο κακή όσο έδειχνε. Ενώ πράγματι τα στρατεύματα τους βρίσκονταν αρχικά σε κατάσταση αποσύνθεσης, ενώ έλεγχαν διάσπαρτους θύλακες εδαφών στην επικράτεια και μόνο ορισμένα λιμάνια (και κάποιες παραμεθόριες πόλεις στον βορρά) αυτό μπορούσε –όπως και έγινε- να μετατραπεί από μειονέκτημα σε πλεονέκτημα.

Σε ολόκληρη την επικράτεια μαίνεται από τα τέλη του Δεκέμβρη του 1914 ένας εμφύλιος πόλεμος στον οποίο η κυβέρνηση της Συνέλευσης είναι υποχρεωμένη να διασπάσει σε διάφορα μικρά μέτωπα τις δυνάμεις της. Παράλληλα ο έλεγχος των λιμανιών όπως της Βέρα Κρουζ εκ μέρους των Συνταγματικών τους επιτρέπει έναν τακτικό ανεφοδιασμό σε υλικούς πόρους που σταδιακά αποδεικνύεται καθοριστικός.

Υπό αυτές τις συνθήκες της πολιτικής παράλυσης, της ανικανότητας και αναξιοπιστίας της κυβέρνησης, της σταδιακής απογοήτευσης των μεγάλων μαζών και την έλλειψη ενός

κεντρικού στρατιωτικού σχεδίου η κατάσταση ανατρέπεται.

Εκείνη την στιγμή ο Καρράντσα θα κάνει έναν πολιτικό ελιγμό υιοθετώντας το βασικό αίτημα για την αναδιανομή της γης. Η ελπίδα έτσι των αγροτών θα ανανεωθεί αυτή την φορά όμως από την αντίπαλη πτέρυγα.

Στα μέσα Ιανουαρίου του 1915 η κυβέρνηση της Συνέλευσης εγκαταλείπει την πρωτεύουσα και ο στρατηγός Ομπρεγόν με έναν πολύ μικρό σώμα πέντε χιλιάδων στρατιωτών θα ξεκινήσει μια πορεία για την ανακατάληψη της. Οι διασπασμένες δυνάμεις του Βίγια θα ηττηθούν επανειλημμένα και ο Ομπρεγόν θα ανακαταλάβει θριαμβευτικά την πόλη καθώς ο Ζαπάτα έχει ήδη αποχωρήσει για να υπερασπισθεί το Μορέλος. Στις μάχες που θα ακολουθήσουν οι Συνελευσιακοί θα ηττηθούν επανειλημμένα.

Οπλισμένοι εργάτες της COM κατευθύνονται προς το μέτωπο

Τα «Κόκκινα Τάγματα» – Εργάτες εναντίον αγροτών

Αν ο Καρράντσα επεδίωκε να εξασφαλίσει την υποστήριξη των αγροτών ο Ομπρεγόν επεδίωκε να αυξήσει την επιρροή του στους εργάτες. Παίρνει αμέσως μέτρα για την ανακούφιση του πληθυσμού της πρωτεύουσας και δημιουργεί «πρατήρια αρωγής» όπου γίνεται διανομή τροφίμων και ρούχων με μάλιστα με οικονομική επιβάρυνση της μεξικάνικης οικονομικής ελίτ.

Για τους εργαζόμενους στις μεγάλες παραγωγικές μονάδες η επανάσταση –από την στιγμή

που δεν συμμετείχαν μαζικά σε αυτή- αποτελούσε παράγοντα αποσταθεροποίησης της οικονομίας και της παραγωγής[26]. Όσο τα εργοστάσια δεν μπορούσαν να λειτουργήσουν κανονικά τα εισοδήματα τους μειώνονταν, ενώ οι τιμές των προϊόντων συνεχώς αυξάνονταν. Όταν οι εργαζόμενοι της Μεξικάνικης Τηλεφωνικής και Τηλεγραφικής Εταιρίας θα κηρύξουν απεργία και τα αιτήματα τους θα απορριφθούν ο Ομπρεγόν και η «Κυβέρνηση της Επανάστασης»[27] θα κατάσχουν την ιδιοκτησία της επιχείρησης και θα την παραδώσουν στους εργαζόμενους.

Έτσι οι συνταγματικοί και ιδιαίτερα η ιακωβίνικη πτέρυγα που εκφράζεται από τον Ομπρεγόν κερδίζει όλο και μεγαλύτερη υποστήριξη από τους εργάτες. Ο Ρόμπερτ Μάιλον αναφέρει συγκεκριμένα:

«Το πρόγραμμα εργατικής μεταρρύθμισης του Καρράντσα είχε κερδίσει την υποστήριξη πολλών στοιχείων του αστικού προλεταριάτου. Αυτοί οι εργάτες ελκύονταν ιδιαίτερα από τα πιο ριζοσπαστικά στοιχεία του Συνταγματικού Κινήματος που αυτοχαρακτηρίζονταν obreristas (εργατιστές) και agrazistas (αγροτιστές). Δεν ελκύονταν όμως καθόλου από τους εξεγερμένους αγρότες του νότου, τους Ζαπατίστας».[28]

Στις 17 Φλεβάρη η συμφωνία ολοκληρώνεται ανάμεσα στην αναρχοσυνδικαλιστική οργάνωση της Casa del Obrero Mundial (και βασική συνδικαλιστική οργάνωση των εργατών στο Μεξικό) και τον Ομπρεγόν. Η νέα κυβέρνηση δεσμεύεται να επανεξετάσει όλα τα αιτήματα των εργαζομένων ενώ οι εργάτες θα παράσχουν έμπρακτη υποστήριξη στην κυβέρνηση ενάντια στους Βίγια και Ζαπάτα. Τις επόμενες ομάδες σχηματίζονται μονάδες οπλισμένων εργατών οι οποίες θα ονομαστούν «Κόκκινα Τάγματα» και θα ριχθούν στην μάχη ενάντια στους αγροτικούς στρατούς. Υπολογίζεται ότι περίπου δώδεκα χιλιάδες εργάτες εντάχθηκαν στα «Κόκκινα Τάγματα» και πολέμησαν τους αγρότες, αριθμός ο οποίος ήταν κρίσιμος για τον μικρό στρατό των Συνταγματικών[29].

Σύντομα θα αποδειχθεί ότι η συμφωνία αυτή ήταν ένα τραγικό πολιτικό λάθος. Θα κρατήσει περίπου ένα χρόνο και στο ενδιάμεσο αυτό διάστημα οι αγρότες θα ηττηθούν ολοκληρωτικά και θα διαλυθούν. Θα παραμείνουν μόνο διάφορες ένοπλες αντάρτικες δυνάμεις που υποχωρούν στα βουνά.

Η εκστρατεία του στρατηγού Γκονζάλεθ στην επαρχία Μορέλος θα ξεκινήσει τον Δεκέμβριο του 1915 και θα ολοκληρωθεί στις 2 Μαΐου οπότε ο στρατός καταλαμβάνει την βάση του Ζαπάτα στην Κουερναβάκα. Ακολουθούν αντίποινα. Τρομοκρατία, δολοφονίες αμάχων, αιχμαλωσία και εξορία στις φυτείες της Γιουκατάν αλλά και μαζικό πλιάτσικο, όλων των

αγαθών που βρήκε ο στρατός.

Το πρώτο μέλημα της «Επαναστατικής Κυβέρνησης» δεν ήταν άλλο παρά η διάλυση όλων των Ζαπατικών δομών και η επιστροφή της γης στους μεγαλογαιοκτήμονες [30] αν και η κυβέρνηση του Καρράντσα ήδη από το 1915 όπου είχε την εξουσία επέστρεφε την γη των λατιφούντιων στους ιδιοκτήτες της. Σε κάποιες περιπτώσεις τέτοιες γαίες δόθηκαν στους αξιωματούχους του Καρράντσα, ενώ υπήρξαν εξαιρέσεις όπου η γη παρέμεινε σε αγρότες σε περιοχές που ελέγχονταν από πρώην Ζαπατικούς οι οποίοι είχαν αλλάξει στρατόπεδο. Μέχρι το 1917 πάντως η γη είχε επιστραφεί στους μεγαλογαιοκτήμονες και η επαναστατικού χαρακτήρα δράση των Ζαπατικών ακυρώνεται.

Στα τέλη του 1915 οι αγρότες είχαν ηττηθεί και τώρα ο Καρράντσα είχε ελεύθερο το πεδίο για να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε άλλη κοινωνική αμφισβήτηση. Επιστρέφοντας από το μέτωπο οι εργάτες και η ηγεσία τους έθεσαν ξανά τα αιτήματα τους για διαπραγμάτευση. Η έλλειψη τροφίμων, η ανεργία, η συνεχής υποτίμηση του νομίσματος -που καθιστούσε τους μισθούς τους ανίκανους να ικανοποιήσουν τις βασικές τους ανάγκες- επανήλθαν. Τούτη όμως την φορά η απάντηση ήταν διαφορετική.

Ο Καρράντσα διατάσσει την διάλυση των «Κόκκινων Ταγμάτων» τον Ιανουάριο ενώ στην συνέχεια όταν τον Μάιο του 2016 θα οργανωθεί η πρώτη γενική απεργία ο Καρράντσα θα φανεί να υποχωρεί. Όταν όμως θα πραγματοποιηθεί η δεύτερη γενική απεργία στα τέλη στις 31 Ιουνίου η κυβέρνηση είναι έτοιμη. Τμήματα του στρατού που μυστικά έχουν έρθει από την ύπαιθρο θα περικυκλώσουν τα κεντρικά γραφεία (που οι ίδιοι οι Συνταγματικοί τους είχαν παραχωρήσει) της οργάνωσης του Οίκου του Παγκόσμιου Εργάτη -ο οποίος πλέον αριθμεί ενενήντα χιλιάδες μέλη- θα συλλάβουν πολλά ηγετικά του στελέχη και τα γραφεία θα σφραγισθούν[31]. Η δράση της οργάνωσης θα κηρυχθεί παράνομη και θα τερματισθεί. Αργότερα το 1918 θα δημιουργηθεί η Μεξικανική Εργατική Περιφερειακή Συνομοσπονδία (CROM) που μαζί με το Μεξικανικό Εργατικό Κόμμα θα αποτελέσουν τους πόλους συσπείρωσης της μεξικάνικης εργατικής τάξης για δεκαετίες.

Η πολιτική των Συνταγματικών και το σύνταγμα του ‘17

Είναι αναγκαία μια παρατήρηση για την τακτική που ακολουθούσαν οι Συνταγματικοί. Από την μία δηλαδή πράγματι ήταν μια τυχοδιωκτική πολιτική που επιθυμούσε, με τις ευκαιριακές και προσωρινού χαρακτήρα συμμαχίες που έκανε, να διαιρέσει τους πιθανούς του αντιπάλους και να τους εμποδίσει να βρεθούν σε ένα κοινό κοινωνικό μέτωπο εναντίον του. Από την άλλη θα ήταν λανθασμένη μια απλοποίηση η οποία ερμηνεύει αυτή τη στάση

μόνο ως τακτικισμό μιας ικανής ηγεσίας που είχε την ικανότητα, απλά, να εξαπατά κοροϊδεύει μεγάλα τμήματα του λαού (κάτι που σίγουρα εν μέρει συνέβαινε). Στην πραγματικότητα δηλαδή όλες αυτές οι κινήσεις βασίζονταν σε μια σταθερή πολιτική βάση και αντίληψη που δεν ήταν άλλη από μια βοναπαρτίστικη πολιτική σκέψη που στηριζόταν πάνω στις αρχές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, με λαϊκό χαρακτήρα, ένα κράτος παρεμβατικό αλλά και αυταρχικό για την επίλυση κάθε κοινωνικής διαφωνίας, με έναν πρόεδρο ρυθμιστή της πολιτικής ζωής και με απολυταρχικές εξουσίες και ταυτόχρονα με ένα εθνικιστικό ιδεολογικό πρόταγμα. Δεν είναι τυχαίο ότι σε όλη την διάρκεια της Μεξικάνικης Επανάστασης και της σύγκρουσης του Βίγια με τον Καρράντσα οι ΗΠΑ δεν επεδίωξαν ποτέ την μονομερή στήριξη της μιας από τις δύο πλευρές αντίθετα μπορεί κανείς να αναγνωρίσει πολλές φορές μια στενότερη συνεργασία με τον πρώτο[32].

Οι Συνταγματικοί και οι κυβερνήσεις του Καρράντσα και του Ομπρεγόν παρέμειναν πιστές στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων της αστικής τάξης της χώρας, στην συγκρότηση ενός σύγχρονου και ισχυρού μεξικανικού κράτους και στην διατήρηση στενών σχέσεων με τον ξένο παράγοντα στον βαθμό που αναγνώριζαν την ανάγκη σύναψης τέτοιων σχέσεων για την εδραίωση της εξουσίας τους. Παρέμειναν ταυτόχρονα πιστές στην υπεράσπιση ενός φιλελευθερισμού που εδραζόταν στην ανάγκη διάλυσης κάθε φεουδαλικού κατάλοιπου ως κοινωνική και παραγωγική δομή αλλά και ως κατάλοιπο που στέγαζε παλαιότερες αντιλήψεις που περιελάμβαναν και τον θεσμό της καθολικής εκκλησίας ως μεγαλογαιοκτήμονα και ηθικό ταγό στο Μεξικό.

Υπό αυτό το πρίσμα πρέπει να ιδωθεί και η αναθεώρηση του Συντάγματος του 1917 το οποίο ήταν και απότοκο του επαναστατικού αναβρασμού και δράσης της δεκαετίας του 1910 -άρα και των συμβιβασμών που έπρεπε να κάνουν οι Συνταγματικοί, της τακτικής τους ευελιξίας αλλά και των ίδιων των πολιτικών τους στόχων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο κομβικά σημεία της αναθεώρησης ήταν ο εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος, η συνταγματική κατοχύρωση για κάποια αναδιανομή της γης, η προστασία της μικρο ιδιοκτησίας, η εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου της χώρας από το κράτος, η εθνικοποίηση τομέων της βιομηχανίας, η θέσπιση μιας νέας εργατικής νομοθεσίας που να λαμβάνει υπ’ όψη τους κοινωνικούς συσχετισμούς[33].

Αυτός ο κοινωνικός συσχετισμός που εκφραζόταν και πολιτικά θα γίνει ξεκάθαρος από το γεγονός ότι επί της προεδρίας Καρράντσα -ο οποίος εκπροσωπούσε και την πιο συντηρητική πτέρυγα των Συνταγματικών- τα ριζοσπαστικά άρθρα του νέου Συντάγματος δεν θα ενεργοποιηθούν παρά μόνο στα επόμενα χρόνια υπό την προεδρία αρχικά του Ομπρεγόν, του Κάλες αλλά και την δεκαετία του 1930 από τον Λάζαρο Καρντένιας.

Στις αρχές του Φλεβάρη του 1919 ο Ζαπάτα παραδίδει την τυπική αρχηγία στον Φρανσίσκο Βάσκες Γκόμες ως ανώτατο αρχηγό, προσπαθώντας να έρθει σε κάποιου είδους συμβιβασμό καθώς τον καταδιώκουν[34] χωρίς να υποχωρήσει όμως ποτέ στο βασικό αίτημα για την απαλλοτρίωση της γης και την παράδοση της στους ακτήμονες. Δεν συνθηκολόγησε και αποφάσισε να συνεχίσει τον ένοπλο αγώνα σε αντίθεση με την υπόλοιπη ηγεσία των ανταρτών. Ωστόσο η αγροτική επανάσταση είχε τελειώσει οι αγρότες είτε επέστρεφαν στα σπίτια τους, είτε περίμεναν την εφαρμογή των δεσμεύσεων των διακηρύξεων των Συνταγματικών αλλά και του νέου συντάγματος.

Ο Εμιλιάνο Ζαπάτα στις 10 Απριλίου του 1919 δολοφονήθηκε σε ενέδρα η οποία είχε στηθεί σε χασιέντα της Τσιναμέκα σε ραντεβού που είχε συμφωνήσει με αξιωματικό του κυβερνητικού στρατού προκειμένου να τον πείσει να αλλάξει στρατόπεδο και να προχωρήσει στο αντάρτικο.

Ο Βίγια κατέθεσε το 1920 ωστόσο εξακολουθούσε να παραμένει φόβητρο για τους αντιπάλους τους, αν και είχε πάψει να ασχολείται με την πολιτική, οι οποίοι και τον δολοφόνησαν σε ενέδρα στην πόλη του Παράλ στις 20 Ιουλίου του 1923.

Φτώχεια και εξαθλίωση για τους δουλοπάροικους ακτήμονες. Πλούτος και ευμάρεια για την αστική μεξικάνικη τάξη. Πλούτος συσσωρευμένος από τον ιδρώτα των αγροτών. Να ποιο

ήταν το αίτιο της αγροτικής εξέγερσης.

Συμπεράσματα-Ερμηνείες

Τα αίτια της επανάστασης

Ένα πρώτο ερώτημα που έχει ήδη απαντηθεί μέσα από την περιγραφή του καθεστώτος του Ντιάζ είναι τα αίτια της Μεξικάνικης Επανάστασης. Επιχειρώντας να συνοψίσουμε τα κυριότερα μπορούμε να σημειώσουμε ότι:

· Όλο και περισσότεροι αγρότες χάνοντας την γη τους μετατρέπονται είτε σε εργάτες γη είτε σε σύγχρονους δουλοπάροικους με το βιοτικό τους επίπεδο να χειροτερεύει δραματικά

· Έχουμε την προλεταριοποίηση μικρομεσαίων στρωμάτων και την χειροτέρευση επίσης του βιοτικού τους επιπέδου

· Έχουμε τον περιορισμό δημοκρατικών δικαιωμάτων και ελευθεριών κάτω από μια δικτατορική εξουσία

· Η δημιουργία ενός κοινωνικού γραφειοκρατικού στρώματος με έναν κλειστό χαρακτήρα που άφηνε απ έξω όλους εκείνους που άνηκαν σε αστικά στρώματα και που ήθελαν να γίνουν μέλη της ανώτερης οικονομικής και πολιτικής ελίτ. Το στρώμα αυτό συνδεόταν και βρισκόταν σε άμεση εξάρτηση με τις ισχυρές ιμπεριαλιστικές δυνάμεις που παίζανε ισχυρό γεωπολιτικό ρόλο εκείνη την περίοδο είτε ως νέες, όπως οι ΗΠΑ, είτε ως παραδοσιακές όπως η Αγγλία, η Γαλλία ή η Γερμανία.

· Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1907-1908

Ποιος ήταν ο χαρακτήρας της Μεξικάνικης Επανάστασης;

Η μεξικάνικη επανάσταση ήταν μια κοινωνική επανάσταση στην οποία συμμάχησαν κοινωνικές ομάδες με με αιτήματα και στόχους τα οποία βρίσκονταν σε αντίθεση μεταξύ τους και ήταν μόνο η επιθυμία για την ανατροπή του δικτάτορα Πορφίριο Ντιάζ αυτή που αποτελούσε τον συνδετικό κρίκο. Κατά την διάρκεια της επανάστασης και όσο αυτή εξελισσόταν ήταν αναπόφευκτο τα αντικρουόμενα αυτά συμφέροντα να έρθουν σε σύγκρουση στο πολιτικό και στρατιωτικό πεδίο.

Για παράδειγμα το αίτημα των αγροτών για την επιστροφή σε παλαιότερες μορφές παραγωγικής και κοινωνικής συγκρότησης βρίσκονταν εκ διαμέτρου αντίθετο με τα συμφέροντα των μικρομεσαίων στρωμάτων που αναζητούσαν τον καπιταλιστικό εκσυγχρονισμό της χώρας. Ταυτόχρονα και η εργατική τάξη του Μεξικού αυτό που επεδίωκε ήταν βελτίωση της θέσης της μέσα σε μια τέτοια αναπτυσσόμενη αστική κοινωνία και όχι σε μια κοινοτική αγροτική.

Μαζί συγκρούονταν και δυο διαφορετικές πολιτισμικές παραδόσεις που εκπροσωπούσαν διαφορετικά συστήματα αξιών, παραδόσεων, αντιλήψεων. Για παράδειγμα ο αντικληρικισμός που είχε κληρονομηθεί από την εποχή του Μπενίτο Χουαρέζ στις πόλεις, βρισκόταν στον αντίποδα των βαθιά θρησκευόμενων καθολικών αγροτών.

Ιθαγενείς παρουσιάζονται ως δημόσιο θέαμα. Το φυλετικό ιδεολόγημα ήταν αναγκαίο και εξαιρετικά χρήσιμο για να δικαιολογήσει την οικονομική τους εκμετάλλευση.

Η απαξίωση που έτρεφαν τα μέλη της κυβέρνησης απέναντι στους αγρότες αποκαλύπτεται εύγλωττα στο βιβλίο του Μαρτίν Λουίς Γκουσμάν «Ο αετός και το ερπετό». Στο συγκεκριμένο απόσπασμα περιγράφεται η υποδοχή που γίνεται στους ηγέτες των αγροτών

στο προεδρικό μέγαρο μετά την κατάληψη της πρωτεύουσας από αυτούς.

«Ο Ευλάλιο Γκουιτέρες ήθελε, πριν την εγκατάσταση της κυβέρνησης του να επισκεφθούμε το Εθνικό Μέγαρο. Εκεί παρουσιαστήκαμε, εκείνο το ίδιο απόγευμα αυτός, ο Χοσέ Ισαβέλ Ρόμπλες και εγώ. Ο Ευφέμιο Ζαπάτα που είχε αναλάβει τη φρούρηση του κτιρίου, βγήκε να μας καλωσορίσει στην κεντρική πύλη και άρχισε αμέσως να μας απονέμει τις τιμές του οίκου.[…]. Κοντά μια ομάδα Ζαπατικών μας παρατηρούσε από το φρουραρχείο, άλλοι μας κοιτούσαν ανάμεσα από τους στύλους. Η στάση εκείνων των ομάδων ήταν ταπεινή; ήταν καχύποπτη; Η εμφάνιση τους μάλλον μου ξύπνησε ένα παράξενο συναίσθημα περιέργειας, οφειλόμενο κατά πολύ στην σκηνογραφία της οποίας αποτελούσαν μέρος. Γιατί εκείνο το τεράστιο μέγαρο, που τόσο πανομοιότυπο μου φαινόταν πάντοτε, μου έδινε τώρα, άδειο σχεδόν, και στα χέρια μιας ομάδας ημίγυμνων στασιαστών, την εντύπωση κάτι του ακατανόητου.[…]

Ο Ευφέμιο πήγαινε μπροστά.. Με το στενό του παντελόνι –με φαρδιά φάσα στις δυο εξωτερικές ραφές- με την μπλούζα του από ντρίλι –δεμένη κάτω από την κοιλιά- και με το τεράστιο πλατύ καπέλο του έμοιαζε να συμβολίζει, όπως ανέβαινε σκαλοπάτι το σκαλοπάτι τις ιστορικές μέρες που ζούσαμε, τις συμβόλιζε με την αντίθεση που έκανε η φιγούρα του, όχι ταπεινή αλλά άξεστη[…]Ένας λακές του μεγάρου, ένας αμαξάς, ένας υπάλληλος, ένας πρέσβης, θα είχαν ανέβει αυτά τα σκαλιά χωρίς να αποτελούν παραφωνία, με την αξιοπρέπεια, μεγάλη η μικρή, σύμφυτη της θέση τους και την αρμονική μέσα στην ιεραρχία των υπόλοιπων αξιωματικών. Ο Εφουέμιο ανέβαινε σαν ένας ιπποκόμος που περνιέται για πρόεδρος. Στον τρόπο με τον οποίο το παπούτσι του πατούσε το χαλί υπήρχε μια ασυμφωνία μεταξύ χαλιού και παπουτσιού στον τρόπο με τον οποίο το χέρι του στηριζόταν στο κάγκελο μια ασυμφωνία μεταξύ κάγκελου και χεριού.[…] Μπροστά στην προεδρική καρέκλα δήλωσε με θριαμβευτικό τόνο[…] «Αυτή είναι η καρέκλα![…] «…πριν πίστευα πάντα ότι η προεδρική καρέκλα ήταν μια σέλα αλόγου»[…] «..ο Ευλάλιο γύρισε προς αυτόν και του έριξε το παρακάτω βέλος με τη μελίρρυτη και χαδιάρικη φωνή του: Όχι άδικα σύντροφε, είστε καλό ιππέας. Εσείς και άλλοι όπως εσείς, πρέπει να είστε σίγουροι ότι θα φτάσετε να γίνετε πρόεδροι, τη μέρα που θα είναι έτσι οι σέλες, που βάζουν στα άλογα».

Στο ίδιο έργο ο Μαρτίν Λουίς Γκουσμάν σημειώνει:

«…ενεργούσαμε περισσότερο σαν σύμμαχοι του Ομπρεγόν παρά σύμμαχοι με αυτούς…»[…]. Ο Ρόμπλες, ο Αγγίρε Μπεναβίδες και εγώ εφαρμόζαμε τη διαδικασία από το υπουργείο Πολέμου, με μια ψυχρή αποτελεσματικότητα της οποίας τα αποτελέσματα πήγαιναν παράλληλα με τις ενοχλήσεις και τους κινδύνους που η προσπάθεια συνεπαγόταν για μας,

ιδιαίτερα για μένα, που, χωρίς να είμαι στρατιωτικός [...]είχα να αντιμετωπίσω λόγω της αντιπάθειας αμέτρητων Ζαπατικών ηγετών και ηγετίσκων στους οποίους φάνταζα ως ο αδέξιος αυτουργός των ηττών τους[...] Ο Ρόμπλες μου είχε πει: Εναντίον του γίγια, όπως αντιλαμβάνεστε, δεν θα καταφέρουμε τίποτα προς το παρόν. Για ποιο λόγο μας χρειάζεται αν όχι για σημαία; Όμως με τους Ζαπατικούς, τα πράγματα αλλάζουν. Αν σας ζητήσουν χρήματα, δώστε τους, δώστε τους, προσέχοντας μόνο να μην ξεφύγουν από το λογαριασμό, όμως αν σας ζητήσουν όπλα ή πυρομαχικά ή τρένα, ούτε νερό μην τους δώσετε[...]

Πρέπει λοιπόν να αναδειχθεί ότι ο αγώνας των Ζαπατικών και των αγροτών δεν είχε μονοδιάστατα έναν οικονομικό χαρακτήρα. Για να το τοποθετήσουμε και αλλιώς είναι σαφές ότι το κυρίαρχο στοιχείο της αντίθεσης είχε οικονομικό χαρακτήρα όμως τα επίπεδα πάνω στα οποία αυτή εμφανιζόταν ήταν πολλά και πολλές φορές η απάντηση στις αντιθέσεις αυτές όφειλε να απαντήσει σε όλες τις αντιθέσεις που εμφανίζονταν. Η αυτόνομη γη των Πουέμπλος αποτελούσε τόπο συλλογικής μνήμης, και συγκεκριμένων κοινωνικών σχέσεων μέσα στις οποίες οι ιθαγενείς γεννιόνταν, μεγάλωναν, ερωτεύονταν, δημιουργούσαν οικογένεια και φίλους. Αυτή η κοινοτική γη άνηκε σε όλους και διατηρούσε την αυτονομία της συγκροτώντας του δικούς της θεσμούς απόδοσης δικαιοσύνης και λήψης αποφάσεων.

Κάθε φορά λοιπόν που οι Ισπανοί κονκισταδόρες, το Πορφιριάτο ή η εξουσία του Καρράντσα επιδίωκαν να καταργήσουν την κοινοτική γη δεν αφαιρούσαν από τους αγρότες αυτούς μόνο τα μέσα για την αναπαραγωγή τους αλλά και όλο αυτό το σύστημα κοινωνικών σχέσεων που υπήρχε ήδη από την εποχή των Αζτέκων χίλια σχεδόν χρόνια πριν.

Το χάσμα μεταξύ ιθαγενών αγροτών και των μικρομεσαίων στρωμάτων γινόταν ισχυρότερο μέσα από την κοινωνική διάκριση που στηριζόταν πάνω σε φυλετικά ιδεολογήματα και τα οποία μπορούσαν να δικαιώνουν την καταπίεση των αγροτών ως αναγκαία. Αυτές οι αντιλήψεις δεν αφορούσαν όμως μόνο την άρχουσα τάξη. Αγκάλιαζαν μεγάλο μέρος των εργαζομένων της πόλης και συνέτειναν στην διαμόρφωση ενός κλίματος καχυποψίας απέναντι στους επαναστάτες αγρότες. Εξάλλου στον βαθμό που οι αγροτικοί στρατοί του Ζαπάτα και του Βίγια δεν μπορούσαν να εγγυηθούν την σταθερότητα των βασικών λειτουργιών της κοινωνίας όπως την εξασφάλιση επαρκών ποσοτήτων τροφίμων σε χαμηλές τιμές, την λειτουργία των εργοστασίων αλλά και την ίδια την προστασία των πολιτών από τυχούσες αυθαιρεσίες ενόπλων, τότε αυτή η καχυποψία γινόταν όλο και πιο έντονη για να εξελιχθεί τελικά σε αντίθεση.

Από όλα αυτά που επισημάνθηκαν παραπάνω θα μπορούσαμε με ασφάλεια να πούμε ότι η μεξικάνικη επανάσταση ήταν μια κατά βάση εξέγερση των αγροτικών στρωμάτων του

Μεξικού τα οποία ήταν και αυτά τα οποία επάνδρωσαν τα περισσότερα ένοπλα σώματα τα οποία όμως παρέμειναν από την αρχή μέχρι το τέλος χωρίς να έχουν πολιτική ηγεμονία η οποία πάντα άνηκε στα μικρομεσαία αστικά στρώματα την οποία ακολουθούσε και η μη χειραφετημένη μεξικάνικη εργατική τάξη.

Από την άλλη θα μπορούσε να χαρακτηρίσει κανείς την επανάσταση ως αστικό-δημοκρατική στο βαθμό που αυτή επεδίωκε να ξεθεμελιώσει τα υπολείμματα ενός τύπου φεουδαλικών σχέσεων στην κοινωνία και να εισάγει νέες, τέτοιες που θα επέτρεπαν τον καπιταλιστικό εκσυγχρονισμό της χώρας. Με αυτή την έννοια οι δυνάμεις που επιδίωκαν κάτι τέτοιο σίγουρα μπορούν να θεωρούν την επανάσταση αυτή επιτυχημένη. Είναι όμως σίγουρο ότι για τους δεκάδες χιλιάδες εξεγερμένους αγρότες για αυτούς που πεθάναν για «Γη και Ελευθερία», ένα σύνθημα που εισήγαγε ο Φλόρες Μαγκόν και χρησιμοποιήθηκε αργότερα και στον Ισπανικό Εμφύλιο, η επανάσταση ηττήθηκε αφού απέτυχε να πάρει την εξουσία και να πραγματοποιήσει τις μεταρρυθμίσεις, ιδιαίτερα την απαλλοτρίωση της γης.

Ο Ζαπάτα υπήρξε ήρωας για τους μεξικανούς αγρότες -και στην συνέχεια παγκόσμιο σύμβολο- γιατί παρέμεινε μέχρι τέλους πλάι στον λαό, πλάι στους ανθρώπους χωρίς -μέχρι τότε- φωνή και εκπροσώπηση. Δολοφονήθηκε γιατί παρέμεινε

“αμετάπειστος” στην δικαίωση των αιτημάτων τους. Η δολοφονία του κατάφερε απλώς να κάνει αυτή την φωνή πιο δυνατή, αντίλαλο που και σήμερα ακούει κανείς στα ορεινά χωριά της Τσιάπας.

Τα αίτια της ήττας των αγροτών

Ο βασικότερος παράγοντας για την ήττα του αγροτικού κινήματος πρέπει να αναζητηθεί στην έλλειψη ενός συνολικού πολιτικού προγράμματος και την έλλειψη επεξεργασμένων θέσεων που να αφορούν τα κοινωνικά στρώματα της πόλης γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα αυτά είτε να παραμείνουν ουδέτερα ή τελικά να γίνουν εχθρικά. Αντιλαμβάνονταν τα προβλήματα σε ένα τοπικό επίπεδο, επιδιώκοντας κυρίως την αυτονομία των αγροτικών κοινοτήτων της οποίας έλεγχαν. Η έλλειψη μιας τέτοιας πολιτικής ευρύτητας από πλευράς των αγροτών όχι μόνο απέτυχε να συγκροτήσει μια ισχυρή κοινωνική συμμαχία με την νεότευκτη μεξικάνικη εργατική τάξη αλλά είχε ως αποτέλεσμα η τελευταία να ενσωματωθεί στο μπλοκ των Συνταγματικών.

Ταυτόχρονα η πολιτική του Καρράντσα υπήρξε τυχοδιωκτική και αποτελεσματική στηρίζοντας αρχικά τα συνδικάτα και τα αιτήματα τους με αποκορύφωμα την συνεργασία με την κυβέρνηση της Casa del Obrero Mundial το 1916. Αυτή η εφήμερη συμμαχία οδήγησε στην δημιουργία τον «Κόκκινων Ταγμάτων» τα οποία πολέμησαν ενάντια στους αγρότες του Βίγια και του Ζαπάτα και συνέβαλαν στην οριστική τους ήττα. Αμέσως μετά την υποχώρηση των αγροτών η κυβέρνηση των Συνταγματικών αναίρεσε την προηγούμενη φιλεργατική της πολιτική και λειτούργησε κατασταλτικά και αυταρχικά απέναντι στο οργανωμένο συνδικαλιστικό κίνημα διαλύοντας την Casa.

Η τοποθέτηση των αγροτών και εργατών σε αυτή την χρονική συγκυρία αποτελεί ίσως το πιο ξεχωριστό στοιχείο της μεξικάνικης επανάστασης που ανέδειξε την κρισιμότητα μιας συμμαχίας ανάμεσα τους για την εκπλήρωση των στόχων τους.

Ωστόσο ακόμα και με αυτούς τους παράγοντες να παίζουν ένα σημαντικό ρόλο η κυβέρνηση που σχηματίστηκε μετά την συνέλευση στην Άγουασκαλιέντες έθετε τις βάσεις για μια πολιτική εξουσία όπου με άξονα τον ριζοσπαστικό εκσυγχρονισμό της χώρας θα μπορούσε να πραγματοποιήσει αυτά τα αιτήματα που έτσι και αλλιώς θα υλοποιηθούν αργότερα κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1920 και 1930 υπό την προεδρία καταρχήν του Πλουτάρχο Ελία Κάλες αλλά και ακόμα περισσότερο υπό τον Λάζαρο Καρντένιας. Εν τούτοις κάτι τέτοιο δεν

συνέβη. Η κυβέρνηση της Συνέλευσης της Άγουασκαλιέντες πολύ σύντομα αποδείχθηκε αδύναμη να ασκήσει αποτελεσματικά εξουσία. Η στασιμότητα σε μια κατάσταση αναταραχής και ασάφειας οδηγούσε σε μια παρατεταμένη οικονομική κρίση. Έλλειψη πρώτων υλών για τα εργοστάσια, έλλειψη καταναλωτικών αγαθών και κυρίως αγροτικών προϊόντων, αύξηση των τιμών, αβεβαιότητα, όλα αυτά παίζανε αρνητικό ρόλο στην περαιτέρω ριζοσπαστικοποίηση του κόσμου.

Έτσι η στρατιωτική ήττα που ακολούθησε όπως είδαμε μερικούς μήνες μετά τον σχηματισμό κυβέρνησης και η οποία ήταν φυσικά ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας ήρθε μόνο αφού είχαν προηγηθεί όλα τα άλλα γεγονότα.

Η ύπαρξη δηλαδή ενός πολιτικού και συνδικαλιστικού υποκειμένου το οποίο θα ένωνε όλα εκείνα τα κοινωνικά στρώματα και τάξεις αλλά και που θα οργάνωνε τον αγώνα τους απουσίαζε την δεκαετία του 1910. Αυτή η επισήμανση δεν πρέπει να έχει έναν μονοδιάστατο επεξηγηματικό χαρακτήρα. Η έλλειψη του δεν πρέπει να θεωρηθεί ως απλά ένα ατύχημα ή μια ανεξήγητη αστοχία. Πάνω απ' όλα έλειψε η διάδοση των ιδεών του μαρξισμού στα πλατιά εργατικά στρώματα. Έλειψε εκείνο το πολιτικό υποκείμενο ώστε να μετατρέψει την διάχυτη δυσαρέσκεια, την ριζοσπαστική ορμή, την αντίδραση απέναντι στην εκμετάλλευση και τον περιορισμό των δημοκρατικών ελευθεριών, σε ένα οργανωμένο πλατύ λαικό κίνημα το οποίο θα ενώνει τους αγρότες με τους εργάτες, το οποίο θα έχει ξεκάθαρο στόχο της ανατροπής της οικονομικής εξουσίας ξένης και ντόπιας.

Σε αντίθεση με την δεκαετία του 1910 και την Μεξικάνικη Επανάσταση οι μεταρρυθμίσεις που έγιναν –και που σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσαν τα βασικά αιτήματα των ριζοσπαστικών τάσεων της επανάστασης πραγματοποιήθηκαν κάτω υπό την πολιτική ηγεμονία του Μεξικανικού Επαναστατικού Κόμματος το οποίο ιδρύθηκε το 1929 και της συνδικαλιστικής οργάνωσης Μεξικανική Εργατική Περιφερειακή Συνομοσπονδία που ιδρύθηκε το 1918.

Σε μεγάλο βαθμό ο κοινωνικός μετασχηματισμός του Μεξικού ήταν επίσης αναγκαίος ώστε να συμβεί κάτι τέτοιο. Η εργατική τάξη την δεκαετία του 1910 αν και μεγαλώνει δεν παύει να είναι νεογέννητη και στην πραγματικότητα μικρή ακόμα. οι αγρότες μαστίζονται από τεράστια ποσοστά αναλφαβητισμού ενώ αν και η ανάπτυξη του σιδηροδρόμου αρχίζει να ενοποιεί τις επαρχίες της μεγάλης αυτής χώρας δεν είναι αρκετή για να δημιουργήσει ικανούς δεσμούς ανάμεσα σε πληθυσμούς που για αιώνες βρίσκονταν αποκομμένοι ο ένας από τον άλλον. Η προοδευτική διανόηση ενώ υπάρχει δεν έχει ακόμα βρει τον δικό της βηματισμό για την δική της συμβολή στην συγκρότηση ενός προοδευτικού χώρου που θα εκφράζει τις ανάγκες στρωμάτων που πλήττονται από την κοινωνική ανισότητα και αδικία.

Τα πράγματα είναι εντελώς διαφορετικά είκοσι χρόνια αργότερα.

Τελικά αν θέλει κανείς να μιλήσει για ήττα ή για νίκη της Μεξικάνικης Επανάστασης θα βρεθεί πάνω σε ανυπέρβλητα εμπόδια καθώς αν και στρατιωτικά ηττάται τα ίδια τα αιτήματα της σε μεγάλο βαθμό θα πραγματοποιηθούν είκοσι χρόνια αργότερα και μάλιστα από δυνάμεις οι οποίες εμπνεύστηκαν από την επανάσταση του 1910-1920 και που ανήκαν στους Συνταγματικούς. Χωρίς όμως τον αγώνα των ξυπόλητων αγροτών, των απελπισμένων ιθαγενών, χωρίς την θυσία αυτών που δεν είχαν τίποτε να χάσουν αφού όλα τους τα είχαν πάρει, τίποτε δεν θα ήταν ίδιο.

.....

[1] Juan B. Rojo, 'The Meaning of the Mexican Revolution', Annals of the American Academy of Political and Social Science, 69, (Jan., 1917), σελ. 27-29

[2] Πήτερ Νιούελ-Ντεήβ Πούλ, Ο Ζαπάτα ο Μαγκόν και η Μεξικάνικη Επανάσταση, (Αθήνα, Ελεύθερος Τύπος 1997) σελ. 34

[3] Francisco Madero: «The Plan of San Luis Potosi, November 20, 1910»

http://legacy.fordham.edu/halsall/mod/1910potosi.html

[4] Ronald Waterbury, 'Non-Revolutionary Peasants: Oaxaca Compared to Morelos in the Mexican Revolution', Comparative Studies in Society and History, 17, No. 4, (1975), σελ.425

[5] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ. 112

[6] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ. 114

[7] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ.100

[8] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ. 99

[9] Roger C.Owen, 'Indians and Revolution'. The 1911 Invasion of Baja California, Mexico', Ethnohistory, 10, No. 4 (1963), σελ. 373

[10] Roger C.Owen, 'Indians and Revolution'. The 1911 Invasion of Baja California, Mexico', Ethnohistory, 10, No. 4 (1963), σελ. 381

[11] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ.107

[12] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ.141

[13] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ.141

[14] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ. 130-131

[15] Πήτερ Νιούελ-Ντεήβ Πούλ, Ο Ζαπάτα ο Μαγκόν και η Μεξικάνικη Επανάσταση, (Αθήνα, Ελεύθερος Τύπος 1997) σελ.73

[16] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ. 187

[17] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ.237

[18] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ.210

[19] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ.259

[20] John M. Hart, 'The Urban Working Class and the Mexican Revolution: The Case of the Casa del Obrero Mundial', The Hispanic American Historical Review, 58, No. 1 (1978), σελ. 12

[21] John M. Hart, 'The Urban Working Class and the Mexican Revolution: The Case of the Casa del Obrero Mundial', The Hispanic American Historical Review, 58, No. 1 (1978), σελ. 13

[22] John M. Hart, 'The Urban Working Class and the Mexican Revolution: The Case of the Casa del Obrero Mundial', The Hispanic American Historical Review, 58, No. 1 (1978), σελ. 13

[23] Πήτερ Νιούελ-Ντεήβ Πούλ, Ο Ζαπάτα ο Μαγκόν και η Μεξικάνικη Επανάσταση, (Αθήνα, Ελεύθερος Τύπος 1997) σελ.117-118

[24] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ. 247

[25] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ. 242

[26] Alan Knight, 'The Working Class and the Mexican Revolution, 1900-1920', Journal of Latin American Studies, Vol. 16, No. 1 (May, 1984), σελ. 74

[27] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ.273

[28] Πήτερ Νιούελ-Ντεήβ Πούλ, Ο Ζαπάτα ο Μαγκόν και η Μεξικάνικη Επανάσταση, (Αθήνα, Ελεύθερος Τύπος 1997) σελ. 120

[29] Alan Knight, 'The Working Class and the Mexican Revolution, 1900-1920', Journal of Latin American Studies, Vol. 16, No. 1 (May, 1984), σελ. 75

[30] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ.403

[31] John M. Hart, 'The Urban Working Class and the Mexican Revolution: The Case of the Casa del Obrero Mundial', The Hispanic American Historical Review, 58, No. 1 (1978), σελ. 17

[32] William K. Meyers, 'Pancho Villa and the Multinationals: United States Mining Interests in Villista Mexico, 1913-1915', Journal of Latin American Studies, 23, No. 2 (1991), σελ. 339-363

[33] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ. 330-333

[34] Αδόλφο Τζίλι, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 2006) , σελ. 404

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

Τζίλι, Αδόλφο, Η Μεξικάνικη Επανάσταση 1910-1920, (Αθήνα, Κουκίδα 1994)

Νιούελ, Πήτερ-Πούλ, Ντένβ, Ο Ζαπάτα, Ο Μαγκόν και η Μεξικάνικη Επανάσταση (Αθήνα, Ελεύθερος Τύπος 1997)

ΑΡΘΡΑ

Carr, Barry, Marxism and Anarchism in the Formation of the Mexican Communist Party, 1910-19, The Hispanic American Historical Review, Vol. 63, No. 2 (May, 1983), σελ. 277-305

Collado, Maria del Carmen, Entrepreneurs and Their Businesses during the Mexican Revolution, Business History Review,86, (Winter 2012), σελ. 719-744

Handman, Sylvius Max, The Mexican Revolution and the standard of living, The Southwestern Political Science Quarterly, Vol. 1, No. 3 (December, 1920), σελ. 207-218

Katz, Friedrich, Labor Conditions on Haciendas in Porfirian Mexico. Some Trends and Tendencies, The Hispanic American Historical Review, Vol. 54, No. 1 (Feb., 1974), σελ. 1-47

Knight, Alan, The Working Class and the Mexican Revolution c. 1900-1920, Journal of Latin American Studies, Vol. 16, No. 1 (May, 1984), σελ. 51-79

Knight, Alan, The myth of the Mexican Revolution, Past & Present, No. 209 (November 2010), σελ. 223-273

Ruiz F. Luis, Where Have All the Marxists Gone? Marxism and the Historiography of the Mexican Revolution, A Journal on Social History and Literature in Latin America,, Vol. 5, No. 2, (Winter 2008), σελ. 196-219

Hart, John M., The Urban Working Class and the Mexican Revolution. The Case of the Casa del Obrero Mundial, The Hispanic American Historical Review, 58, No. 1 (1978), σελ. 1-20

Waterbury, Ronald, Non-Revolutionary Peasants: Oaxaca Compared to Morelos in the Mexican Revolution, Comparative Studies in Society and History, 17, No. 4, (1975), σελ. 410-442

Owen, Roger C., Indians and Revolution. The 1911 Invasion of Baja California, Mexico, Ethnohistory, 10, No. 4 (1963), σελ. 373-395

Sloan, John W., United States Policy Responses to the Mexican Revolution: A Partial Application of the Bureaucratic Politics Model, Journal of Latin American Studies, 10, No. 2 (1978), σελ. 283-308

Meyers, William, Pancho Villa and the Multinationals. United States Mining Interests in Villista Mexico, 1913-1915, Journal of Latin American Studies, 23, No. 2 (1991), σελ. 339-363

Cabrera, Luis, The Mexican Revolution: Its Causes, Purposes and Results, Annals of the American Academy of Political and Social Science' , 69, Παράρτημα: The Purposes and Ideals of the Mexican Revolution (Jan., 1917), σελ. 1-17

Madero, Francisco, The Plan of San Luis

Potosi,ttp://legacy.fordham.edu/halsall/mod/1910potosi.html, Παραπομπή: United States Congress, Senate Subcommittee on Foreign Relations, Revolutions in Mexico, 62nd Congress, 2nd Session (Washington, D.C.: Government Printing Office, 1913), σελ. 730-736

Rojo, B. Juan, The Meaning of the Mexican Revolution, Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 69, Παράρτημα: The Purposes and Ideals of the Mexican Revolution (Jan., 1917), σελ. 27-29

Zapata Emiliano -Montaño, Otilio Sánchez – John Womack, Plan of Ayala, Μετάφραση: John Womack, Zapata and the Mexican Revolution, (New York: Knopf, © 1969), σελ. 400-404

kordatos.org